

Skoleutvikling og lærerens betydning

Nettverk Narvik 1. og 2. juni 2010

Terje Agledahl

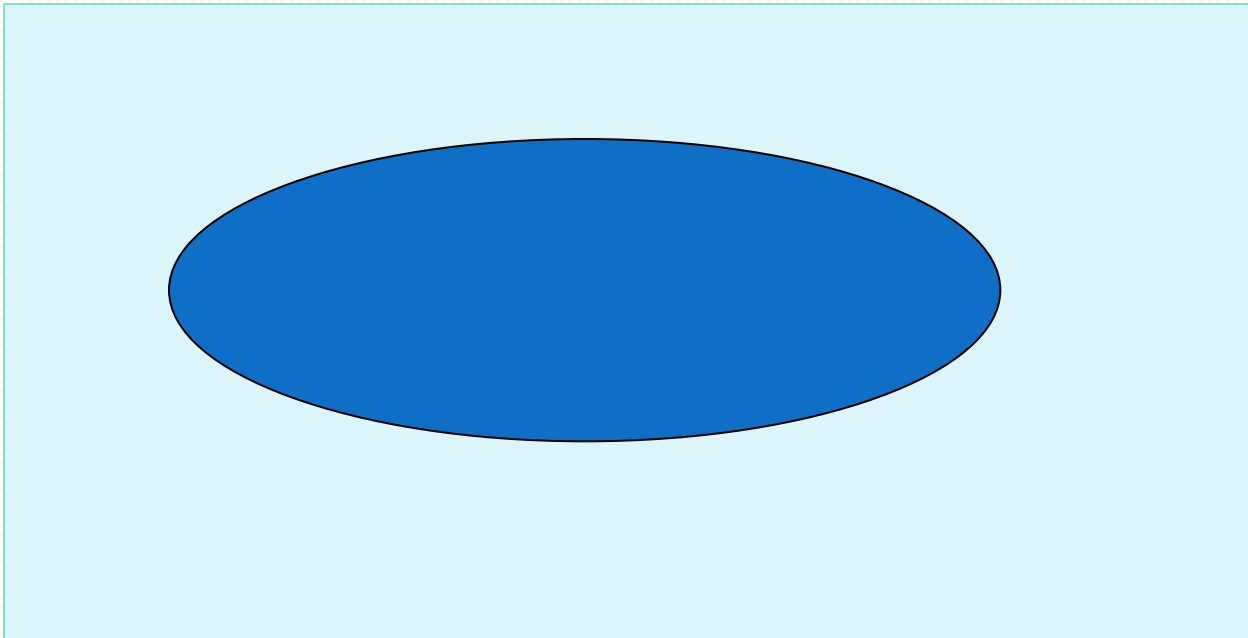
Ref.: Thomas Nordahl

Hva er en skolekultur?

- En skolekultur er overbevisninger, verdier, relasjoner og opplæringsprinsipper i et lærerkollegium.
- Skolekultur omtales også som skolekoden, skolens ethos eller skolens klima
- Kulturen bærer gruppens kollektivt aksepterte løsninger videre til nye og uerfarne medlemmer.
- Kulturen utgjør et rammeverk for den læring og utvikling som skjer i yrket som lærer.
- Rent fysisk er læreren ofte alene. Psykisk er læreren aldri alene. Kulturen gir en levende kontekst for lærerens utvikling og måte og undervise på.

Ytre og indre rammefaktorer

De ytre rammer får vi ikke gjort noe med, så som læreplaner, lovverk og økonomi



Endring og skolens kultur

- Det vil som regel være nødvendig å videreutvikle skolens kultur om ulike tiltak skal forankres i skolen og bidra til varige endringer i den pedagogiske praksis.
- Om ikke skolens kultur videreutvikles og tiltak ikke forankres i skolen, vil tidligere overbevisninger og pedagogisk praksis raskt reetableres. (Da bli også LP bare en liten parentes).
- I endringsarbeid må det eksistere en grunnleggende forståelse av forholdet mellom form og innhold i kulturen. Dvs. det som handler om relasjoner, kommunikasjonsmønstre, hvem som er i posisjon).

Skolekulturens innhold

- Innholdet består av alle holdninger, verdier, vaner, antagelser og måter å gjøre ting på som en bestemt gruppe lærere er felles om.
- ”Det er slik vi gjør det her hos oss”
- ”Vi har fått så vanskelige elever” (derfor har vi det så vanskelig)
- Å være felles om noe er både en implisitt og eksplisitt konsensus. En slik konsensus er vesentlig i alle organisasjonskulturer.
- Det er i innholdet mangfoldet og forskjellene i skolekulturene er størst

Skolekulturens formside

- Formsiden består av de karakteristiske relasjons-mønstrene og samværsformene mellom medlemmene i en kultur.
- Formen er å finne i måten relasjonene mellom lærere kommer til uttrykk på.
- Det er gjennom kulturformen at kulturinnholdet blir realisert, reproduisert og redefinert.
- Endringer i lærernes verdier og holdninger er ofte betinget av parallelle endringer i relasjonene. Forståelse av formsiden gir muligheter for endringer i innholdet.

Ulike skolekulturer (Hargreaves)

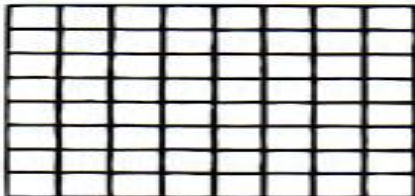
- Fragmentert individualisme
 - Isolasjon og privatiserte lærere
 - Beskyttelse mot innblanding utenfra
 - Utrykk for usikkerhet, angst og frykt for å bli målt
- Balkanisering
 - Identitet knyttet til en gruppe
 - Lav gjennomtrengelighet og høy stabilitet
 - Lite kollektiv gjennomføring og statusforskjeller mellom grupper
- Påtvunget kollegialitet
 - Administrativ regulering for å skape kollegialitet, tid og sted, obligatorisk deltakelse
 - Kunstige grep som kan kvele ekte ønsker

Skolekulturer (forts.)

- Samarbeidskultur
 - Felleskap, tillit og støtte som betyr noe i det daglige arbeidet
 - Nært samarbeid med løpende utvikling
 - Utviklingsorientering, frivillighet og stor innsats
- Bevegelig mosaik
 - Fleksibelt og dynamisk samarbeid
 - Tilhørighet i ulike grupper, utfordrende samarbeid

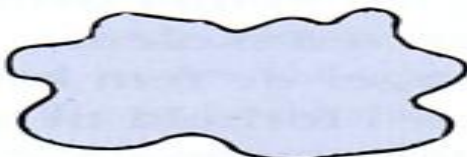
Skolekulturer

1 Fragmentert individualisme



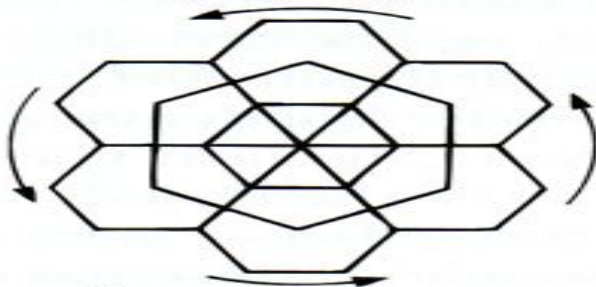
- isolasjon
- tak for utvikling/forbedring
- beskyttelse mot innblanding utenfra

3 Samarbeidskulturer



- fellesskap, tillit, støtte
- vesentlig for det daglige arbeidet
- «familiestrukturen» kan omfatte en paternalistisk eller maternalistisk ledelse
- felles arbeid i klasserommet
- løpende utvikling/forbedring

5 Bevegelig mosaikk



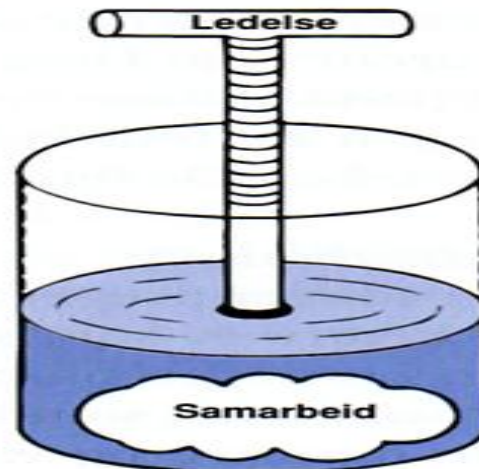
- uklare grenser
- overlappende kategorier og medlemskap
- fleksible, dynamiske, responsive
- også usikre, sårbare, utfordrende

2 Balkanisering



- «bystater»
- manglende konsekvens
- lojalitet og identitet knyttet til en bestemt gruppe
- helheten er mindre enn summen av delene

4 Påtvunget kollegialitet



- en strategi for å skape kollegialitet
- også en strategi for å arrangere og kontrollere samarbeidet
- administrative prosedyrer
- trygg simulasjon
- et kunstig grep som kan kvele ekte ønsker

Samarbeidskulturer

- Kollektivt orienterte skolekulturer ser ut til å oppnå det beste sosiale og faglige læringsutbytte (Danmarks pedagogiske universitet)
- Samarbeidsparadigme er det mest løfterike for økt kvalitet i opplæringen. Det gir bedre undervisning, bedre læring og mindre belastning for lærere (Hargreaves)
- Skoler med et sterk felleskap og nærhet til elevene ser ut til å ha best elevatferd (Ogden).
- Vektlegging av samarbeid og refleksjon mellom lærere ser ut til å gi mindre problematferd og bedre faglig læring

Samarbeid og kollegialitet

- Samarbeid styrker besluttsomheten i skolen
- Samarbeid gir bedre undervisning og bedre læring
- Samarbeid gjør at lærere kan dele belastningen
- Samarbeid fremmer profesjonskunnskap i kollegiet
- Samarbeid gjør at lærere kan samhandle bedre og mer selvsikkert med andre utenfor skolen
- Samarbeid gir økt evne til refleksjon hos lærerne
- Samarbeid øker lærernes mulighet til å lære
- Samarbeid bidrar til kontinuerlig utvikling

Metaanalyser av elevenes læringsutbytte (Hattie, J. (2009): Visible learning)

- Alle resultater er uttrykt i effektstørrelser knyttet til elevens læring
 - 0.00 – 0,19 ingen effekt
 - 0.20 – 0.39 liten effekt
 - 0,40 – 0,59 middels effekt
 - > 0,60 stor effekt

Betingelser tilknyttet skolenivå og organisering har blitt tillagt overdrevet betydning

Område	Effekt-størrelse	Effekt-vurdering
Nivådifferensiering	0,12	Ingen effekt
Baseskoler/Åpne skoler	0,01	Ingen effekt
Aldersblanding	0,04	Ingen effekt
Redusert klassestørrelse	0,21	Liten effekt
Skoleledelse	0,36	Liten effekt

Læreren utgjør en forskjell (Hattie 2009)

- Faktorene tilknyttet læreren og undervisningen har en gjennomsnittseffekt på 0,68.
- Læreren har den mest kraftfulle innflytelsen på elevenes læring og utvikling og de viktigste faktorene er:

Læreren og elevenes læringsutbytte

Område	Effektstørrelse	Effektvurdering
Lærerens tilbakemelding til elevene, (positiv, støttende og konstruktiv)	0,73	Stor effekt
Lærerens tydelighet og struktur i undervisningen	0,71	Stor effekt
En positiv og støttende relasjon mellom elev og lærer	0,72	Stor effekt
Kognitive strategier; dialog, spørsmål, klargjøring, repetisjon, oppsummering	0,74	Stor effekt

Forskningsresultaten og konsekvenser for arbeidet med LP-modellen

- Når læreren er avgjørende for elevenes læringsutbytte blir det i LP-modellen avgjørende at det rettes fokus på lærerens praksis
- Læreren som en mulig opprettholdende faktor må alltid diskuteres – i betydningen av å **gjøre nye ting**.
- Det er nesten umulig å tenke seg utfordrende læringssituasjoner der læreren ikke er en opprettholdende faktor.

Forståelse av utfordringer på ulike læringsarenaer

- I sosiale systemer som en elevgruppe/klasse vil de viktigste operasjonene foregå i form av kommunikasjon der undervisningen er den mest vesentlige.
- Denne kommunikasjonen foregår kun i det sosiale systemet og er i prinsippet lukket for omgivelsene.
- Sosiale systemer lukkethet er en forutsetning for deres åpenhet. Det kan sammenlignes med membran i en celle.
- Sosiale systemer kan irriteres av innflytelse fra omgivelsene, men påvirkningen bestemmes av systemet selv. Det foretas systeminterne konstruksjoner
- Det er hensiktsmessig å se på undervisningsarenaen som et lukket rom. Fokus på det vi kan gjøre noe med.

Referanser

- Hattie, J. (2009). *Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.
- Kjærnsli, M, M. Lie, S. Olsen, R. V., Røe, A. og Trumo, A (2007): *Tid for tunge løft : norske elevers kompetanse i naturfag, lesing og matematikk i PISA*. Oslo: Universitetsforlaget
- Nordahl, T. og Dobson, S. (red) (2009): *Skolen og elevens forutsetninger. Om tilpasset opplæring i pedagogisk praksis og forskning*. Vallset: Opplandske bokforlag.
- Nordenbo, S. E., Søgaard Larsen, M., Tifticki, N, Wendt, R. E. Og Østergaard, S. (2008): *Lærerkompetencer og elevers læring i førskole og skole*. Dansk Clearinghouse for Utdanningsforskning. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Universitetet i Århus.